

Фрост Роберт

Біографія

ФРОСТ, Роберт (Frost, Robert — 26.03.1874, Сан-Франциско, Каліфорнія — 29.01.1963, Бостон, Массачусетс) — американський поет. Уже в 1920-х рр. його визнали живим класиком Америки, творчість якого слід вивчати у школі. Протягом свого довгого життя він здобув чимало нагород, почесних звань у багатьох університетах. Фрост чотири рази ставав лауреатом Пулітцерівської премії — унікальний випадок в історії американської літератури. Він міг пишатися рідкісним досягненням: його поезія була популярною не лише в академічних колах, а й серед широкої читацької публіки. Книга його вибраних віршів, яку уклав Л. Антермайер ("The Pocket Book of Robert Frost's Poems", 1946) — одна з найуспішніших поетичних книг в Америці. Проте така гучна слава призвела до того, що в свідомості читачів сформувався певний стереотип. Фрост упродовж десятиліть сприймали як патріархального поета-фермера, котрий оспівував у віршах природу двох штатів Нової Англії — Нью-Гемпширу і Вермонта. Міф про простакуватого поета-фермера, далекого від інтелектуальних сумнівів, проте обдарованого тонким відчуттям природи, зовсім заступив реального Фроста, який був одним із найцікавіших продовжувачів філософської лінії в американській поетичній традиції.

Сам Фрост також значною мірою сприяв створенню спрощеного уявлення про себе. Він ретельно захищав своє життя від стороннього втручання, надбанням широкої громадськості ставали лише поодинокі деталі та події з біографії поета. За іронією долі, Фрост, який здобув славу співця Нової Англії, розташованої на сході Америки, народився на заході, у Сан-Франциско. Його батько, сільський учитель за фахом, приїхав у Каліфорнію з Нової Англії разом із молодого дружиною, щоби редагувати газету демократичної партії. Отож, коли батько помер від туберкульозу, родина вирішила повернутися на батьківщину предків. Фросту тоді було лише 10 років, і вирішальний вплив на розвиток особистості майбутнього поета справила його мати Ізабел Моуді. Саме вона приохотила хлопця до літератури. У 14 років Фрост відкрив для себе поезію, а через рік опублікував перший вірш у одній із шкільних газет міста Лоуренс, де тоді жила сім'я. У родинних переказах згадується, що коли Фрост вперше заробив 15 доларів, опублікувавши вірш у журналі національного значення, його дід висловив сумнів з приводу того, що можна прожити літературною працею, і запропонував онукові відбутися випробувальний термін. Дев'ятнадцятирічний поет повинен був пообіцяти, що назавжди покине віршування, якщо через рік не досягне успіху. У відповідь Фрост попросив дати йому 20 років замість одного. За дивним збігом обставин, саме через 20 років його перша книга побачила світ і принесла поетові славу. Але ці роки були для Фроста роками злиднів і тяжких поневірянь.

Фрост змінив десятки професій: обслуговував прядильні верстати на фабриці, вчителював, писав статті про догляд за курми для журналів з птахівництва, дописував

до газет, був фермером. У юності він двічі спробував здобути освіту, провчившись два місяці у Дармут-коледжі та півтора року в Гарварді. У Гарвардському університеті Фрост особливо захоплювався історією філософії, яку викладав американський філософ Д. Сантаяна, і вивченням класичної літератури. Але поет погано вкладався у будь-які рамки, відтак йому довелося покинути Гарвард. На той час Фрост був уже кілька років одружений з Елінор Байт. Фінансове становище сім'ї було вельми сутужним. Намагаючись допомогти молодят, дід купив для Фроста ферму поблизу селища Дьєррі, у штаті Нью-Гемпшир. З 1900 до 1906 р. Фрост намагався звести кінці з кінцями, хазяйнуючи на фермі. У 1906 р. йому пощастило отримати місце вчителя англійської літератури в школі-інтернаті Пінкертон у Дьєррі. Тоді в сім'ї Фроста було вже п'ятеро дітей. Але незважаючи на труднощі та клопоти, Фрост упродовж усього цього часу не полишав поетичної творчості. Коли ж у 1911р. сім'я продала ферму і вирушила до Англії на пошуки кращого життя, у валізі Фроста лежав рукопис його першої збірки.

В Англії сім'я оселилася в Букінгемширі, і Фрост знову спробував заробляти на прожиток фермерською працею. Фросту поталанило з сусідами: ними виявилися відомі англійські поети В. Гібсон і Л. Аберкромбі. Вони належали до кола поетів-георгіанців, які в дусі вікторіанського романтизму оспівували красу сільських куточків ідилічної старої Англії. Георгіанці славилися своїм консерватизмом у ставленні до поетичного стилю. До Фроста, котрий простою, невигадивою мовою писав про звичайне сільське життя, вони поставилися як до однодумця. Що ж до самого Фроста, то він вперше зустрів людей, з якими міг фахово поговорити про поезію. Цілковите порозуміння виникло між Фростом і критиком Едвардом Томасом, котрий також належав до кола георгіанців. Фрост зауважив у свого нового друга неабиякий поетичний талант і переконав його писати вірші.

В Англії Фрост уперше зазнав літературного успіху. Вдова видавця Девіда Натта погодилася на свій страх і ризик видати збірку нікому не відомого американського поета. У 1913 р. побачила світ книга "Воля хлопчика" ("A Boy's Will"), назва якої вказувала на зв'язок з національною поетичною традицією, оскільки вона запозичена із вірша Г. Лонгфелло "Моя втрачена юність". Збірка Фрост поділена на три розділи, які символізують три етапи становлення особистості. До книги увійшли вірші, написані з 1862 до 1912 р. Дистанція між юним автором окремих віршів і зрілим автором всієї книги позначена іронічним підзаголовками, у яких Ф. звертається до кожного з них зокрема.

Першу книгу Фроста критики помітили. Другу — "На північ від Бостона" ("North of Boston", 1914) — зустріли захопленими відгуками. Мелодійна наспівність вірша у цій збірці змінилася інтонаціями розмовного мовлення. Як основну поетичну форму Фрост використовував драматичні діалоги-розповіді. Героями його віршів були ново-англійські фермери, звичайні люди, у яких, за висловом самого Фроста, "ніхто інший не зауважив би героїв". Усе життя людини відтворене у вірші "Смерть наймита". Сайлас, старий батрак, прийшов помирати на ферму до чужих людей, тому що надто бідний і гордий,

щоби просити допомоги у рідного брата. Про долю Сайласа читач дізнається з розмови фермера та його дружини. Напруження створюється між трагізмом людського життя і буденністю тону та самої комунікативної ситуації. Мужність, якої вимагає буденне життя, — один із найважливіших і постійних мотивів фростової творчості.

Збірку "На північ від Бостона" більшість англійських критиків розглядали як свідчення традиційності Фроста, його прихильності до георгіанської поезії. Але після виходу книги Фрост здобув авторитет і серед прибічників т. з. "нової" поезії. В Англії про нього писав Е. Паунд, один з головних натхненників нового підходу до поетичної творчості. Коли ж Фрост через сім місяців після початку Першої світової війни повернувся в Америку, то з'ясував, що тут його вважають одним із "нових" поетів. Популярності Фроста сприяв журнал "Поетрі", твердиня сучасних поетичних течій, що видавався у Чикаго. У рік повернення поета на батьківщину Генрі Холт перевидав обидві збірки Фроста.

Тепер, коли з'явилася реальна можливість заробляти на прожиток суто літературною працею. Фрост усе-таки вподобав собі можливість оселитися на фермі, куплений ним у гористій частині Нью-Гемпширу. З плином часу він дедалі менше займався фермерством. Поетичні збірки виходили, слава зростала. Особливо значний успіх здобули книги "Міжгір'я" ("Mountain Interval", 1916), "Нью-Гемпшир" ("New Hampshire", 1923, Пулітцерівська премія), "Західна ріка" ("West-Running Brook", 1928), а також виданий у 1930 р. томик вибраних віршів ("Collected Poems", Пулітцерівська премія).

Характер фростової творчості з роками майже не змінювався. У сприйнятті читачів поет зберігав репутацію, створену першими книжками. Георгіанці і критики з "Поетрі" звеличували його поезію за одне й те саме: природність інтонації, майстерну пейзажну лірику, змальовування речей "такими, якими вони є":

Вечеря на столі, пора до хати — Від праці відриваєш ти мене, Та мушу я цвіт яблунь поховати В скупій землі (це квіття западне І ніжне, з ним помішана квасоля, У пелюстках — поморщений горох),

А може, ти забудеш, нащо з поля Мене зовеш, і будем далі вдвох Землі весняної рабами. Гріє, Горить любов, допоки в ґрунт кладемо Зерно, до часу, як земля стемніє Від бур'яну, і паросток ножем

Проткнеться, й вигнуте тільце рослини Окрушини землі із себе скине. ("Садячи", тут і далі Д. Павличка) Сам Фрост не схвалював експериментів у поезії. У розмові з поетом і прозаїком Р. П. Ворреном та критиком В. В. Бруксом він зауважив, що для нього писати верлібром — однаково, що й грати у теніс без сітки. Але, попри певний консерватизм, Фрост не був і архаїстом. Його поетика ґрунтується на одному з найдавніших розмірів англомовної поезії — білому п'ятистопному ямбові. Вдавшись до звичного для читачів розміру, Фрост наче розколов його зсередини, реалізувавши досі ще не виявлені можливості традиційного метру. Поет прагнув такого природного звучання вірша, що чимало його творів читачі сприймають як просторічні, незважаючи на те, що в них використовується переважно книжна лексика. В одному із своїх інтерв'ю Фрост

перифразував В. Вордсворта, котрий радив писати, "не відриваючи очей від об'єкта". Фростів метод — писати, "не перестаючи слухати голос". При цьому він виступав проти музикальності вірша, не підкріпленої "драматичним смислом" (вислів Фроста).

У цьому аспекті, як і в багатьох інших, Фрост продовжує традиції, закладені американською романтичною поезією. У його творчості виразно простежується зв'язок з поетичною теорією і практикою Р.В. Емерсона, поезією Г.В. Лонгфелло. Визначаючи сутність поетичної творчості, Фрост не раз висловлював емерсонівські за духом думки: поезія "повинна бути одкровенням для поета так само, як і для читача"; "над віршем можна працювати, коли він уже існує, але не можна силоміць примусити його з'явитися"; "готовий вірш — той, у якому почуття віднайшло свою думку, а думка знайшла свої слова" (було надруковано на суперобкладинці першого видання "Західної ріки"). У поезії Фроста думка відіграє визначальну роль, але це особлива, поетична думка, що існує лише в конкретній образній системі і є гармонійним поєднанням ідеї з почуттям. В есе "Рух, що відбувається у вірші" ("The Figure A Poem Makes", 1939) Фрост писав, що формула вірша тотожна формулі любові.

У стилістичному плані Фрост прагнув до лапідарності, стислості і логічності — якостей, які сам поет означував поняттям "гораціянська ясність". Прозорість фростового вірша не повинна вводити читача в оману, адже це простота, що приховує неабияку глибину і складність. Думка у його віршах виникає з конфлікту двох антагоністичних мотивів. У вірші "Берези" (збірка "Міжгір'я") контрастні мотиви — земне і небесне, вічна двоїстість людських прагнень — перетинаються в одному образі. Поет описує забаву сільських хлопчаків — гойдання на березі. Вони видираються нагору по стовбуру, щоби потім стрибнути вниз і пізнати відчуття польоту. Поєднання з небом — начебто так виглядає мета цього польоту. Проте насправді він поєднує передусім із землею: "...у Всесвіті немає ліпшого, ніж Земля, місця для кохання".

У своїх віршах Фрост прагнув зрівноважити протилежні і навіть ворожі стихії з тим, щоби досягнути гармонії буття. В есе "Рух, що відбувається у вірші" він назвав поезію "миттевістю істини на тлі хаосу". Прагнучи до такої високої мети, Фрост нехтував усім, що пов'язане зі злободенністю поезії. Світ тремтить від катастроф, гримить Друга світова війна, а поезія Фроста практично не змінює свого характеру, але у ній помітно посилюється драматизм:

Земля як Місяць буде незабаром — Загине все на тверді кам'яній. Чи не була вона завжди такою Безлюдною, пустошнюю, гіркою? Хто людям жити наказав на ній?! ("Розбита посуха")

Справжній поет-філософ, Фрост розмірковує над трагедією людського буття як такого. У центрі його уваги, як завжди, Нова Англія, буденне життя Вермонта і Нью-Гемпширу. Фрост називав себе "синекдохістом", метод якого — показувати загальне через часткове. Фермерська Нова Англія у його віршах уособлює весь світ, змальований у традиції американської романтичної поезії.

Більше того, лірика Фроста не відображає і його особистих переживань. Жодну з трагедій, які пережив поет у зрілому віці — смерть дружини від серцевого нападу,

божевілля однієї із доньок, самогубство сина — поет не згадує у віршах навіть натяком. Поетія Фроста уникає відповідальності, ліричне "я" — це своєрідна машкара. Знаменитий фростів гумор позначає дистанцію, що відділяє автора від героя, притишує драматичний пафос в одних віршах і увиразнює приховану серйозність в інших. В епоху "ліричної сваволі" Фрост жорстко визначає межі для самовираження у поезії, розглядаючи поетичну творчість як засіб пізнання світу.

У збірках пізніх літ — "Неозора далечінь" ("A Further Range", 1936, Пулітцерівська премія), "Дерево-свідок" ("A Witness Tree", 1942, Пулітцерівська премія), "Таволга" ("Steeple Bush", 1947), "На вирубі" ("In the Clearing", 1962) — очевидна єдність поетичного світу Фроста, який загалом визначився вже у перших книгах. У цій єдності — велич поета-філософа, невтомного шукача істини, який сам обрав свій шлях і сам його торував:

У лісі я вийшов до двох доріг
І мусив якусь одну вибирати,
Щоб рушити далі... Я ж
довго не міг
Наважитись; глянув управо — проліг
Той шлях попід сосни крилаті, —
І рушив ліворуч я... Тим путівцем

Нелегко було в самоті простувати,
Бо трави за ноги хапали тихцем...
Лежала дорога між ялівцем —
Комусь же й її торувати.
Осінній лист на піску золотів —
По ньому жодна нога не ступала.

Я й іншим шляхом пройти б хотів,
Та ж доля, глуха до бажань і чуттів,
Назад нікого ще не вертала.
Й коли вже роки мої відійдуть,
Скажу я, зітхнувши, як то й годиться:
"І в мене було роздоріжжя... й отут

Обрав я собі менш торовану путь —
Лиш в цьому й була різниця". ("Необраний шлях", пер. В. Бойченка)
Українською мовою ряд віршів переклали Д. Павличко, В. Бойченко, О. Тарнавський, Є. Крименко.

О. Половинкіна